

IBBY NOVICE

Pridruži se revoluciji: v Trstu!

Med 30. 8. in 1. 9. 2024 se je v Trstu odvil mednarodni kongres Mednarodne zveze za mladinsko književnost – IBBY, tokrat naslovljen *Pridruži se revoluciji: dati vsakemu otroku dobre knjige* (*Join the revolution: giving every child good books*).

Mladi bralci

V Trst so že 27. 8. odpotovali mladi bralci. Italijanska sekcija je v kongresne dejavnosti vključila po dva mlada bralca iz Italije, Avstrije, Nemčije in Slovenije: na dveh okroglih mizah (ob začetku in zaključku kongresa) so poročali o svojih pogledih na branje, bralno kulturo, pa tudi dogajanje v svetu. Spremljali so kongres, se družili ter intervjuvali vrhunske ustvarjalce, udeležence kongresa. Udeleženci iz Slovenije sta opravili intervju s Sydneyem Smithom, kanadskim ilustratorjem, prejemnikom Andersenove nagrade 2024. Mladi bralki je na kongresu spremljala pisateljica in pravljničarka Špela Frlic, prihajata pa iz bralne skupine knjižničarke in izjemne promotorke branja Marte Grkman Repolusk. Mentorica se je dogodkov v Trstu udeležila tudi s preostalimi člani bralne skupine – spoznavali so Trst in okolico ter literaturo, vezano na ta prostor, ter se srečevali s slovenskimi ustvarjalci, ki so se udeležili kongresa. Prisotnost mladih bralcev se je izkazala kot dobrodošla novost, dragocena tako za mlade bralce kot za starejše, ki se o mladih lahko relevantno pogovarjamo le skupaj z njimi.

IBBY forum

Na predvečer kongresa se je odvil IBBY forum, moderiran pogovor med predstavniki sekcij z vsega sveta (IBBY trenutno tvori 85 sekcij, foruma se je udeležilo 79 članov, ki so predstavljali več kot polovico vseh sekcij) se je vrtel okoli dveh osrednjih tem: »Sodelovanje in povezovanje (znotraj sekcij in med njimi)« ter »Pomoč otrokom na kriznih območjih«, odprl se je živahen dialog, vse udeležence pa je na koncu povezala ugotovitev, da je prav tovrsten odprt dialog tisto, kar bi morali v Mednarodni zvezi še dodatno spodbujati in negovati, kar nas krepi in povezuje.

Otvoritev kongresa

Prvi dan kongresa so zaznamovala številna izbrana plenarna predavanja. Uvodnim nagovorom predstavnikov organizatorjev, podpornikov, sponzorjev in sodelavcev je sledil poetični dvojec pesnice Chiare Carminati in ilustratorja Alessandra Sanna, tudi avtorja logotipa konference, ki je ilustracije ob pesmih ustvarjal sproti, na odru (s tablice na projekcijo). Sorodno poetična je bila tudi kratka predstavitev Trsta kot obmejnega mesta, mesta, kjer se mešajo jeziki in kulture, skozi pripoved Nicola Giralidija.

Sledilo je verjetno najbolj poskočno plenarno predavanje – Michael Rosen nas je popeljal v svet poezije, njenega ritma in takta, ter spregovoril o poučevanju poezije, ki ne prinaša informacij, ampak poslušalce/bralce odpira besedilom, jih spodbudi v dialog z njimi.

Poezija je še nekaj časa ostala v fokusu kongresa. Svoje poglede na poezijo sta predstavila italijanska ustvarjalka Giusi Quarenghi in mehiški pesnik ter raziskovalec mladinske književnosti Adolfo Córdova. Nadaljevali pa smo z okroglo mizo na temo prevajanja poezije, na kateri so sodelovali Daniela Almansi, Simona Mambrini, Leah Janeczko, Ana Barič Moder in Bruno Tognolini. Spregovorili so o lovljenju ravnotežja med ritmom, zvenom in pomenom, ki je seveda odvisno tudi od pesnika, ki ga prevajamo. Ko prevajamo Carrollovo nonsensno pesnitev *The Hunting of the Snark* (Zalezovanje Žnrka, prevod Branko Gradišnik (UMco, 2007)), je pomen povsem na zadnjem mestu, pomembno je loviti ritem in zven (z vsemi aliteracijami, rimami ...) ter nenazadnje skladnost z ilustracijami, je povedala Daniela Almansi. Precej drugače je s prevajanjem romanov v verzih, je nadaljevala Ana Barič Moder, ki se je s prevodom romana v verzih *Zavetje vode* Sarah Crossan (Mladinska knjiga, 2018) uvrstila na IBBY častno listo, tokrat pa je spregovorila o prevajanju romana S. Crossan *Eno* (Mladinska knjiga, 2020), kjer je, nenazadnje, pomembna tudi vizualna podoba, ki jo s svojo dolžino in postavitvijo tvorijo verzi.

Sledila je podelitev nagrad za promocijo branja. Komisija pod vodstvom Junko Yokota, ki so jo sestavljali Ingrid Källström, Elena Pasoli, Luis Zendera in Tina Bilban, je nagrado IBBY-Asahi Reading Promotion Award podelila projektu *All Together in Dignity Fourth World's Street Libraries* iz Francije: prostovoljci ob rednih tedenskih terminih hodijo v deprivilegirane francoske okraje, razgrnejo pisano odejo in berejo, otroke povabijo k poslušanju, branju in ustvarjanju, pri tem pa so pozorni na svoje bralsko občinstvo in njegove

potrebe, redni obiski pa omogočajo spoznavanje in razumevanje z mladimi bralci in njihovimi svojci. Slovenska sekcija IBBY je za to nagrado nominirala Bralno Društvo Slovenije – ZPMS. Nagrado IBBY iRead Outstanding Reading Promoter Award sta prejeli Irene Vasco, ki knjige in branje prinaša mladim bralcem v najbolj odročnih delih Kolumbije, in Basarat Kazim, ki vse, kar hodi in gre, spremeni v knjižnice in tako branje in knjige že desetletja širi v Pakistanu. Slovenska sekcija je za to nagrado nominirala Slavka Pregla in Darjo Lavrenčič Vrabec.

Zadnje plenarno predavanje je pripadlo Telmu Pievaniju, prvemu italijanskemu profesorju filozofije biologije, ki je spregovoril o poučnih knjigah in tolmačenju znanosti mladim, pri tem pa predstavil predvsem primere s področja razlage evolucije, ki jo v svojih delih približuje raznolikim bralskim občinstvom

Tako malo časa, pa toliko kakovostne vsebine

V naslednjih dveh dneh so številne dejavnosti tekle vzporedno; tržaški kongres je ponudil pravo morje predavanj, okroglih miz, delavnic in plakatnih predstavitev; če bi hoteli pošteno predstaviti vse vsebine, bi morali za pisanje tega poročila angažirati vsaj še člane kulturne redakcije *Primorskega dnevnika*, ki je sicer zgledno »pokrival« kongresno dogajanje. V soboto dopoldan se je odvila diskusija o prevajanju otroške/mladinske literature, kjer so svoje delo predstavile prevajalke Anda Bukvič Pažin, Francesca Novajra in Julija Potrč Šavli. Novajra je opozorila na Barcelonski manifest o dobrih pogodbenih praksah pri prevajanju. Julija Potrč Šavli je povedala, da prevodi predstavljajo od 50 do 60 procentov knjig na slovenskem trgu,

80 procentov tega so prevodi angleških, nemških, francoskih besedil. V Sloveniji primanjkuje prevodov besedil iz turščine, islandščine, estonščine, pa tudi iz večine afriških, azijskih in ostalih svetovnih držav. Prevajalci so pomembni kulturni posredniki; sama se počuti kot slovenska ambasadorica finske in estonske (mladinske) literature. Sloveniji medkulturna izmenjava s severnimi kulturami koristi, saj imajo slednje manj zadržkov do predstavljanja tabujev, npr. smrti.

V sekciji Mladi bralci sta César Moreno in Mercè Muñoz Creus predstavila bralno akcijo knjižnice v Barceloni. Macarena García-González je predstavila raziskavo o udeležbi otrok v literarnih žirijah. Poudarila je, da nagrajevanje ni obrobno, temveč osrednje gibalno sodobne mladinske književnosti. Nagrade so denimo bistvene pri uveljavljanju mladinskih/otroških besedil v estetskem smislu, pa tudi spodbuda za prevode. Poleg prikaza rezultatov raziskave, ki je popisala otroške žirije za otroško/mladinsko literaturo v svetu ter pogoje njihovega dela, se je govorka dotaknila tudi naslednjih vprašanj: Ali so lahko otroci strokovnjaki za otroško literaturo? Kaj bi bilo potrebno storiti, da bi otroci pridobili več avtoritete v tem procesu? Kako ocenjujemo literarno kakovost besedil, namenjenih otrokom, če sami nismo pripadniki te starostne skupine? Deborah Soria (vodja projekta Silent Books, Knjižnica IBBY Lampedusa) je vodila delavnico z naslovom »Reading Silence Aloud« – skupno branje slikanic brez besedila. Predstavljen je bil projekt »Tihe knjige, od sveta do Lampeduse in nazaj«, ki je nastal kot odziv na begunce, ki prihajajo na italijanski otok Lampedusa.

V okrogli mizi Različnost in inkluzija v mladinskih knjigah s podnaslovom »Spol ni tabu«, sta o svojih izkušnjah

z objavo otroških/mladinskih knjig, ki tematizirajo telesne reprezentacije, spolne identitete in spolne fluidnosti, govorili britanska avtorica Rosie Haine (pripovedovala je predvsem o odzivih na svojo slikanico *It isn't Rude to be Nude*) in italijanska prevajalka Sara Saorin.

Dan se je zaključil s podelitvijo Andersenove nagrade – najvišjega priznanja na področju mladinske književnosti, ki se bienalno podeljuje avtorju in ilustratorju za njuno življenjsko delo. Komisija pod vodstvom Liz Page, v kateri je bil tudi predstavnik iz Slovenije, Pavle Učakar, je letošnji nagradi podelila avstrijskemu pisatelju in pesniku Heinzu Janischu in kanadskemu ilustratorju Sydneyju Smithu. Oba ustvarjalca sta nam nekoliko odprla vrata v svoji delavnici, na velikem platnu pa so najprej zasijale izbrane ilustracije Janischevih del, med njimi ilustracije iz *Pravljičnega potovanja Hansa Christiana Andersena* izpod čopiča Maje Kastelic (slovenski prevod Neža Božič (Mladinska knjiga, 2021), nato pa še izjemne Smithove ilustracije, med drugim njegove poetične upodobitve iz slikanice *Govorim kot reka* (slovenski prevod Tjaša Koprivec Vuga (Morfem, 2023)).

Prva od osrednjih predstavitev zadnjega konferenčnega dneva je pripadla francoskemu nevroznanstveniku Stanislasu Dehaenu, ki je s pomočjo slik ponazoril možganske procese med pridobivanjem bralne zmožnosti. V drugi osrednji predstavitvi sta nastopili britanski znanstvenici Kate Nation in Lynne Murray, prva je predvsem s psihološkega stališča izpostavila vpliv branja na pridobivanje raznovrstnega besedišča in čustvene pismenosti, slednja pa je govorila o vplivu staršev oziroma njihovega socialnega ali ekonomskega statusa na otroško pridobivanje bralne zmožnosti.

Sledila je podelitev priznanj uvrščanim na IBBY častno listo 2024; nanjo so se uvrstile tudi slovenske ustvarjalke: Anja Štefan za slikanico *Medved in klobuk* (Mladinska knjiga, 2021), Maša P. Žmitek z ilustracijami za knjigo *Po sledeh velikanov: Sesalci Kenozoika* (Miš, 2021) in Mateja Seliškar Kenda za prevod knjige *Bratje Barta Moeyaerta* (Sodobnost, 2021).

V popoldanski okrogli mizi so mednarodne perspektive znanstvenega raziskovanja in objavljanja mladinske/otroške literature predstavljali Macarena García-González (Children's Literature in Education), Xavier Minguez (Journal of Literary Education), Smiljana Narančić Kovač (Libri et liberi) in Ilaria Tagliaferri (Liber). Govorili so o bibliodiverziteti, kolonializmu v akademskem založništvu, odprtem dostopu, uporabnosti raziskav pri poučevanju in posredovanju otroške/mladinske književnosti.

Predstavitve na kongresu so v okviru slovenske sekcije pripravile: Tilka Jamnik (*Mladi bralci v medgeneracijskem bralnem projektu*), Gaja Kos (*Kaj počne literarni kritik v vrtcu?*), Špela Frlic (*Pripovedovalski studio, pripovedovanje otrok*), Veronika Rot (*Trimming of the treetops: translating the Treehouse series*), Lea Koler (*Uporaba Instagrama pri približevanju šolske knjižnice učencem*), Aksinja Kermauner in Janja Plazar (*Sejanje po nebu brez meja*), Alenka Urh (*Naša mala knjižnica – promocija branja med šolskimi otroci*).

Predstavitve posterjev, ki so še dostopni na programski strani konference, so iz Slovenije pripravile Barbara Baloh, Eda Birsa, Mija Umer, Samanta Kobal, Petra Potočnik, Tina Bilban, Barbara Hanuš, Alenka Štrukelj, Majda Koren, Alenka Kepić Mohar, Sabina Fras Popović, Nika Bedek, Anže Miš, Lara Lusa, Nika Susman in Lea Koler.

Novo vodstvo IBBY

Na kongresu IBBY so se odvili tudi sestanek vodstva zveze 2022–2024, občni zbor z volitvami in sestanek novega vodstva 2024–2026. Na volitvah je bila za novo predsednico IBBY izvoljena Basarat Midat Kazim, za predsednico Andersenove žirije Shereen Kreidieh, v izvršni odbor pa Tobechukwu Anyachebelu (Nigerija), Tina Bilban (Slovenija), Charalambos Demetriou (Ciper), Hazel Hernández (Costa Rica), Elisabetta Lippolis (Italija), Jane O'Hanlon (Irska), Virginia Phiri (Zimbabve), Tucker Stone (ZDA), Luis Zendera (Španija) in Mingzhou Zhang (Kitajska). Na sestanku novega vodstva dan po kongresu sta bila za podpredsednika IBBY izbrana Tucker Stone in Tina Bilban.

Po kongresu ...

Slovenska sekcija IBBY je v sodelovanju z Društvom Bralna značka Slovenije – ZPMS in Društvom slovenskih pisateljev 2. septembra izvedla ekskurzijo Across borders: A day-trip to Duino, Gorizia, Nova Gorica and Slovenian Carst region (Čez meje: izlet v Devin, Gorico, Novo Gorico ter na slovenski Kras). Udeleženci so bili državljani Japonske, Kolumbije, Avstralije, ZDA, Indije, Kanade, Rusije, Italije in Slovenije. Iz Devina, kjer sta jih sprejela Marko Kravos in Jurij Devetak ter jim med drugim predstavila slovensko izročilo v slikanicah *Deva iz Devina ter trije junaki* in *Zlatorog*, so se odpeljali mimo Gorice, ki jim jo je pripovedno približala Mateja Gomboc, preko Frančiškanskega samostana v Kostanjevici, kjer so jim svojo ustvarjalnost približale Nataša Konc Lorenzutti, Anja Štefan in Mateja Gomboc, do Štanjela. Po kratkem ogledu tega kraja sta jih v senčnici pod Fabianijevim vrtom s pripovedmi o Kri-vopetah zabavala Špela Frlic in Boštjan Gorenc – Pižama. Izlet se je zaključil s

sprejemom v Stalnem slovenskem gledališču (SSG) v Trstu, v sklopu otvoritve razstave slovenske ilustracije *In kaj se je zgodilo potem?*, ki se je v SSG Trst preselila s sejma v Bologni, kjer je bila Slovenija častna gostja. Razstavo je ob podpori Javne agencije za knjigo – RS in v sodelovanju s SSG pripravil Center ilustracije/Zavod Divja misel, na njej pa so nas pozdravili direktorica JAK Katja Stergar, Danijel Malalan, direktor SSG, Ivan Jevnikar, predsednik SSG, in Marko Kravos, predsednik Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS, ki je skupaj z italijansko in slovensko sekcijo IBBY potegnilo prve vezi, ki so bolonj-

sko razstavo pripeljale v Trst. Na razstavi so se nam poleg številnih gostov s kongresa ter domačih ustvarjalcev in promotorjev branja pridružile tudi direktorica bolonjskega sejma Elena Pasoli, glavna koordinatorica kongresa IBBY Elisabetta Lippolis in predsednica IBBY Basarat Midat Kazim – razstava in vse ostale dejavnosti ob in na kongresu, h katerim smo prispevali tudi slovenski ustvarjalci, raziskovalci, promotorji branja, so namreč plod tako poglobljenih kot na novo ustvarjenih sodelovanj z domačimi in tujimi sodelavci na področju.

■ TINA BILBAN IN BARBARA ZORMAN